

Arşivlerde Biraz da Personele Yatırım Yapılsın

■

Mustafa SERİN

Tüm Arşivciler Derneği
Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü bünyesinde son yıllarda arşivcilik alanında büyük gelişmeler ve teknolojik ilerlemeler görülmektedir. Çağa ayak uyduran, bilişim sektörünün arşivcilikle ilgili gelişmelerini yakından takip ederek büyük atılımlar yapan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nü bu yönüyle tebrik etmemek mümkün değil.

Acaba teknolojiye yapılan yatırımlar, bu teknolojiyi kullanan ve kullanacak olan personele yani arşivcilere de yapılabiliyor mu?

1986 yılında açılan Uzman Yardımcılığı sınavıyla birlikte ilk elemanların göreve başladığı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde 1987, 1988, 1989, 1990 ve son olarak da 2004 yılının son günlerinde sözleşmeli personel statüsünde Tasnif Elemanı ve Tasnif Eleman Yardımcısı adları altında toplam beş yüze yakın personel göreve başlamıştı. Sözleşmeli personel olarak çalışmanın bir ayrıcalık olduğu ilk zamanlarda üniversitelerin Tarih, Edebiyat, İlahiyat ve Arşivcilik bölümleri mezunları için Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, özellikle de Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı her türlü zorluklarına karşın iyi bir iş kapısı olma özelliği taşımaktaydı.

1987 yılından itibaren Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'na bu kadar eleman alınmasında, I. ve II. Özal hükümetleri dönemlerinde devletin üst düzey yetkilileri tarafından Osmanlı Arşivi'ne gösterilen özel ilginin yanısıra o yıllarda dünya kamuoyunda ortaya çıkan ve gündemde tutulmaya çalışılan Sözde Ermeni Soykırımı iddialarına karşı resmî ve gerçek belgelerle, ilmî olarak karşı çıkılması, böyle bir iddianın geçersizliğinin arşivlerden çıkacak belgelerle ortaya konması fikrinin de büyük rolü olmuştur. Ayrıca dünya kamuoyunda Osmanlı Arşivi'nin araştırmaya kapalı olduğu iddiaları nedeniyle, arşivlerin tamamının bir an önce tasnif edilerek araştırmaya açılması gayretlerinin de önemli bir payı vardır.

Bir zamanlar her yönüyle dikkatleri üzerine çeken, başarılı, genç ve dinamik üniversite mezunlarının çalışmak için tercih ettikleri ve bütün yetersizliklere rağmen çalışmaktan büyük zevk duydukları Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, aradan geçen yıllar boyunca neden bu kadar elemanını kaybetti?

Seksenli yılların sonlarına doğru beş yüz civarında elemana sahip olan Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda, bu elemanların yaklaşık yarısına yakını şimdi arşivde çalışmamaktadır. Aradan geçen yıllar içerisinde, Uzman Yardımcısı olarak göreve başlatılan personelin, bu statülerinin çeşitli bürokratik engellemeler nedeniyle işletilememesi ve ellerinden alınması, bu durumun diğer sözleşmeli personel için de mesleklerinde yükselme beklentisini ortadan kaldırması, arşiv personelinin başka kurumlara geçmesinde önemli bir etken olmuştur. Doksanlı yıllarda göreve gelen hükümetlerin Arşiv'e bakış açılarının eskiye nazaran değişmesi ve Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar nedeniyle ücret düzenlemelerinin yeterli düzeyde olmaması, arşivde çalışmanın getirdiği sağlık sorunları, yüzyıllardır mahzenlerde bulunan Osmanlı dönemi evrakının tozu, haşere ilaçları (DDT) ve uygun olmayan çalışma ortamlarının çalışanlar üzerindeki olumsuz etkileri diğer nedenler arasındadır. Ayrıca üniversitelerin tarih bölümleri tarafından açılan öğretim üyesi sınavlarında arşiv çalışanlarının tercih edilmeleri de bu nedenler arasında sayılabilir.

Bugün gelinen noktada, öteden beri çalışma ortamlarının ve ücretlerinin iyileştirilmesi için mücadele veren, her türlü zorluklara rağmen çalışmalarına devam etmekte direnenek "Arşivler Bir Millet'in Hafızasıdır." sözünü düstur edinip arşivleri geleceğe taşımakta kararlı ve yaşları 35-45 arasında olan mevcut personel, içinde bulunduğu durumu düşündükçe gelecek kaygısına düşmektedir. Bugüne kadar her yeni hükümetten, her yeni genel müdürden özlük haklarının iyileştirilmesi yönünde beklentiler içerisinde girmekte, şimdiye kadar bir türlü çözülemeyen uzmanlık ve kadro beklentileri artık yerini karamsarlığa bırakmaktadır. Son olarak 2006 yılının ilk aylarında hazırlanarak TBMM'ne sevk edilen ve içerisinde personelin özlük haklarıyla ilgili birtakım iyileştirmeleri de içeren Milli Arşiv Kanun Tasarısı meclis alt komisyonlarından Genel Kurul gündemine gelmeyi beklemektedir.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün çalışmaları

büyük bir hızla devam etmekte, teknolojik gelişmeler yakından takip edilerek imkanlar ölçüsünde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü bünyesine taşınmaktadır. Osmanlı Arşivi ve Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlıkları bünyesinde bulunan arşiv malzemesi büyük bir hızla tasnif edilip katalogları çıkartılmakta ve araştırmaya açılmaktadır. Hatta 2002 yılından bu yana her gün yüzlerce tarih araştırmacısı ve geçmişe meraklı insan, internet üzerinden katalog taraması yapmakta, arşivlere gelmeden bilgi sahibi olabilmektedir. Belgeler mikrofilm ve sayısal ortama aktarılarak her türlü tehlikeye karşı koruma altına alınmakta, sayısal ortama aktarılanlar, araştırmacılara bilgisayardan ulaştırılmakta, fotokopi yerine kendilerine CD, DVD verilebilmektedir. Arşivlerdeki bu gelişmeler dünya kamuoyu tarafından yakından takip edilmekte, artık "Osmanlı Arşivi araştırmaya kapalı." söylentileri duyulmamaktadır. Son olarak Türk Standartları Enstitüsü'nden TSE-ISO-EN 9000 Kalite Belgesini de alan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, dünyadaki birçok ülke arşivine örnek olma yolunda hızla ilerlemektedir.

Teknolojik yönden bütün bunlar yapılırken acaba bu teknolojiyi kullanan ve arşivlerin yükünü omuzlarında taşıyan arşiv personeline de gerekli yatırım yapılabiliyor mu?

Bugüne kadar büyük işlerin altından kalkan, her türlü zorluklara göğüs gererek görevlerini en zor koşullarda bile en iyi şekilde yapmaya çalışan ve çalışmakta olan arşivciler biraz ilgi beklemektedir. Artık sözleşmeli personel statüsünün gelecekte bizlere neler sağlayabileceği(!) her yönüyle açıkça ortadadır. Üniversite mezunu, yıllarını arşive veren bu insanların emekli olurken sıradan bir memur seviyesinde emekli olmalarına kim razı olabilir?

Emsallerimiz çalıştıkları kurumlarda üst düzey yönetici konumuna geldikleri halde, bizim hiçbir yönetim kademesinde yer alamamamızın, mesleğimizde uzmanlaşmış olmamıza rağmen bunun tescil edilmemesi ve sıradan bir sözleşmeli personel olarak kabul edilmemizin çalışma şevkimizi nasıl kırdığını, psikolojimizi nasıl bozduğunu yetkililerin artık görmeleri gerekir. Bırakın Türkiye'yi, dünyanın hiçbir ülkesinde bir personel, göreve başladığı gibi emekli olmamakta, mutlaka yıllar içerisinde belirli kademelere gelebilmektedir. Herhangi bir mesleğe intisab eden bir çırak bile önce kalfa, sonra usta, sonra ustabaşı olmakta ve mesleğinde uzmanlaşmaktadır.

Çalışma hayatında kişilerin geleceğe yönelik beklentilerinin olmaması, iş verimini düşürmekte, çalışanları monoton ve tek düze bir çalışma alışkanlığına yöneltmektedir. Çalışma hayatında görevde yükselme imkanı bulamayan kişiler, sadece kendilerine verilen görevleri yapmakta, bunun dışında herhangi bir gayret göstermemekte, yaptığı işten herhangi bir zevk alamamaktadırlar. Bunun yanında çalışma ortamında ödüllendirici bir gücün olmayışı ve çalışanların sadece standart

mesai rakamları ile değerlendirmeye tabi tutulması, çalışanları bencilliğe itmekte, rutin işler haricinde başka iş yapmamaya yöneltmektedir.

Çalışma hayatında yapılan işe göre uygun ve adil bir ücretin verilmemesi, güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamının olmaması, insanların kapasitelerini geliştirici iş imkanlarının oluşturulmaması, kişilik gelişimine yardımcı olan önyargılardan uzak ve dikey mobilite imkanı veren bir sosyal çevrelerinin bulunmaması, sosyal sorumluluk üstlenebilecekleri bir faaliyetlerinin olmaması iş verimini azaltan etkenlerdendir.

Arşiv Kanunu Tasarısı TBMM alt komisyonunda beklemektedir. Önceki dönemlerde de birkaç defa Arşiv ile ilgili kanun tasarılarının Meclis gündemine kadar geldiği halde çıkartılamamış olması, son kanun tasarısının da kısa vadede çıkması ihtimalini zayıflatmaktadır. Personelin özlük haklarında iyileştirme beklenirken, gün geçtikçe özlük haklarımızdaki beklentiler, yerini karamsarlığa bırakmakta, ücretler bırakın artmayı her geçen gün azalmakta, eriyip yok olup gitmektedir. Sözleşmeli personel olmamız, her yerde karşımıza bir engel olarak çıkmakta, her yönetim değişikliğinde bu hususlar dile getirilmesine ve gerekli düzenlemelerin yapılacağı yönünde yöneticilerimiz tarafından çeşitli teşebbüslerde bulunulmasına rağmen, Genel Müdürlüğü aşan ve hükümet yetkililerini ilgilendiren konular olması nedeniyle arşiv personeli hakkında halen hiçbir düzenleme yapılamamaktadır.

Artık teknolojiye yapılan yatırımların yanı sıra personele de yatırım yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Birkaç yıl sonra mevcut personelin emekli olmaya başlayacak olması, personel sıkıntısını da beraberinde getirecektir. Emekli olacak personelin yerlerinin boş kalması için bir an önce arşivlere yeni personel alınarak, mevcut personelin yanında yetişmeleri sağlanmalıdır. Her ne kadar üniversitelerin Arşivcilik ve Bilgi-Belge Yönetimi bölümlerinden Arşivci olarak mezun olanların sayısı gün geçtikçe artsa da, mezun olanların büyük kısmı modern arşivcilik sahasını seçmekte, Osmanlı Arşivi'nde göreve başlayanların uzmanlaşabilmeleri ise büyük emek sarfını gerektirmekte ve yıllar alabilmektedir.

Üzüntüyle belirtmek gerekir ki biz arşivciler gün geçtikçe geleceğe yönelik hayallerimizi yitirmekte, iş hayatımızda gitgide monotonlaşmakta, mesai standartları haricinde fazladan herhangi bir gayret sarfetmemekte ve artık yukarıda biraz değinmeye çalıştığım sosyo-psikolojik durumu yaşamaktayız.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün son yıllarda gerçekleştirmeyi başardığı büyük ilerlemelerin yanı sıra, Arşiv Kanunu Tasarısı'nın da bir an önce Meclis Genel Kurulu gündemine alınarak görüşülüp kanunlaşması ve arşiv personelinin bugüne kadar ihmal edilen özlük haklarının iyileştirilmesi en büyük temennimizdir. İşte o zaman arşiv personeli lâyık olduğu seviyeye gelecek ve dün olduğu gibi yarın da özveriyle çalışarak arşivlerimizi geleceğe taşıyacaktır.